

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію
Тализіної Яни Олегівни
«Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного
співробітництва у кримінальному провадженні»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 081 – Право

Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК) докорінно змінено процедуру негласного отримання інформації в кримінальному провадженні. У 2012 році КПК запроваджено інститут негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), який став однією з найбільш спірних новел чинного КПК. Чи не найбільш дискусійним у цьому контексті стало питання використання конфіденційного співробітництва слідчим у кримінальному провадженні.

На сьогодні, незважаючи на десятирічний досвід існування інституту НСРД необхідно констатувати відсутність єдиного та цілісного уявлення щодо правової природи конфіденційного співробітництва як процесуального інструменту доказування та його місця в системі НСРД, адже, серед учених-правників немає єдності щодо його ідентифікації як самостійної НСРД. Позначене складає один із чинників, що обумовлюють актуальність наукового пошуку, здійсненого Тализіною Я.О. у дисертаційній роботі «Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні».

Стан наукової розробки вказаних питань складає сутність другого чинника, що визначає актуальність обраної дисертанткою теми, адже в науці кримінального процесу й досі відсутні комплексні дослідження використання конфіденційного співробітництва як повноцінного способу отримання інформації, корисної для цілей досудового розслідування, у якості самостійної НСРД.

Фактично реалізація конфіденційного співробітництва унормовано у ст. 275 чинного КПК, водночас аналіз зазначеної норми з точки зору якісних характеристик закону надає підстави стверджувати про необхідність її вдосконалення, на що, зокрема, звертає увагу й дисертантка. Тож третім

чинником, що обумовлює актуальність теми дисертаційної роботи Тализіної Я.О. є рівень та якість нормативного врегулювання в чинному КПК здійснення конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні.

На підставі вище викладеного вбачається, що тема дисертації Тализіної Я.О. «Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні» є актуальною та своєчасною.

Метою дисертації Тализіної Я.О., як свідчить текст роботи, є проведення комплексного та системного аналізу використання конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні, формування пропозицій щодо його застосування як самостійної НСРД, виявлення проблем нормативного забезпечення та правозастосовної практики у вказаній сфері, а також пошук можливих шляхів їх вирішення. Для досягнення цієї мети авторкою сформульовано низку завдань, вирішення яких знайшло відображення у висновках роботи.

Тема та зміст дисертації відповідають заявленій дисертанткою науковій спеціальності, отримані результати піддані достатній апробації.

Дисертація має завершений характер. Архітектура роботи характеризується логічною побудовою. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів та висновків, оформлене відповідно до вимог, які висуваються до наукових робіт такого рівня. Наукові положення викладені несуперечливо з урахуванням ступеня їхньої новизни. Стиль викладення дозволяє усвідомити їхній зміст і новизну у порівнянні з раніше висловленими в науці кримінального процесу підходами щодо питань, які є предметом цього дослідження.

Обґрунтованість наукових положень дисертації Тализіної Я.О. забезпечується застосуванням сучасних методів наукового дослідження. Здобуті дисертанткою результати базуються на комплексному використанні методів наукового пізнання, які в своєму логічному поєднанні дали змогу всебічно розглянути проблему нормативного забезпечення та реалізації конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертація

Тализіної Я.О. є одним із перших в Україні після прийняття КПК 2012 року комплексним науковим дослідженням використання конфіденційного співробітництва як самостійного процесуального інструменту отримання доказів у кримінальному провадженні в контексті НСРД.

Вимогам щодо наукової новизни відповідає низка сформульованих авторкою положень. З урахуванням сутнісної особливості залучення особи до конфіденційного співробітництва дисертанткою обґрунтовано пропонується розглядати останнє як самостійну НСРД. У роботі обстоюється доцільність надання права на прийняття рішення про залучення особи до конфіденційного співробітництва процесуальному керівнику. Крім того, на увагу заслуговують пропозиції щодо усунення невідповідності між ст. 104 КПК (щодо надання протоколу процесуальної дії для ознайомлення і підписання її учасниками) та фактом відсутності у конфідента, який є учасником НСРД, доступу і допуску до держаної таємниці. У своїй роботі Тализіна Я.О. розвинула позиції щодо необхідності враховувати досвід Європейського суду з прав людини та актуальні правові позиції Верховного Суду з метою уникнення провокації злочину під час проведення НСРД, зокрема, запропоновано роз'яснювати конфіденту правила некомпрометуючої поведінки під час проведення контролю за вчиненням злочину.

Отримані авторкою результати мають теоретичну та практичну значущість, адже можуть бути використані як у науці, так і в нормотворчій діяльності, у практиці та навчальному процесі, що підтверджується актами впровадження.

Надаючи позитивну оцінку дисертаційній роботі Я.О. Тализіної та відзначаючи наукові досягнення авторки, слід, разом з тим, зазначити, що окремі висновки дисертантки породжують певні сумніви та викликають запитання, що може слугувати підґрунтям наукової дискусії.

1. Однією зі специфічних ознак конфіденційного співробітництва як самостійної НСРД авторкою виділено таку: імунітетом від встановлення конфіденційних відносин володіють окремі носії професійної таємниці. Така ознака узгоджується з вимогами ч. 2 ст. 275 КПК. У той же час на сторінках 90-

91 дисертаційної роботи розглядаються питання залучення до конфіденційного співробітництва адвоката. З викладених положень не до кінця зрозумілою є позиція авторки щодо взагалі можливості залучення адвоката як конфідента, з урахуванням рішення № 123 Ради адвокатів України у якому на підставі приписів статті 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правил адвокатської етики зазначається, що кожен адвокат зобов'язаний утримуватись від участі в конфіденційному співробітництві під час оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, оскільки таке співробітництво може привести до розкриття адвокатської таємниці.

2. У дисертаційній роботі авторкою пропонується зміни до ч. 1 ст. 275 КПК, а саме викласти позначену норму в такій редакції: «Під час досудового розслідування слідчий або прокурор, прийнявши рішення про залучення до конфіденційного співробітництва учасника кримінального провадження, має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва, а також залучати цю особу до проведення інших негласних слідчих (розшукових) дій».

Пунктом 25 ч.1 ст. 3 КПК законодавцем встановлений вичерпний перелік осіб, які є учасниками кримінального провадження. Варто відмітити, що чинна редакція ч. 1 ст. 275 КПК не містить вказівки на те, хто саме може бути залучений до конфіденційного співробітництва. З урахування вище викладеного додаткової аргументації потребує доцільність обмеження лише учасниками кримінального провадження осіб, які можуть залучатися до конфіденційного співробітництва.

3. У контексті дисертаційної роботи цікавим видається з'ясування точки зору авторки щодо можливості та доцільності визначення окремого процесуального статусу конфідента та закріплення у чинному КПК прав та обов'язків такої особи.

4. На сторінках 170-171 дисертаційної роботи авторкою розглядаються окремі питання фіксації використання конфіденційного співробітництва у відповідному протоколі. На сторінці 170 у контексті цього питання вказується, що протокол, складений за результатами проведення такої НСРД, може бути використаний для підготовки та проведення інших НСРД. Дисертантка зазначає,

що «У подальшому, якщо проведення вище вказаних НСРД було успішним і матеріальні носії інформації щодо них будуть розсекречені, протоколи такої НСРД як використання конфіденційного співробітництва, аби не ризикувати репутацією і безпекою конфідента, прокурор відповідно до розділу VI Міжвідомчої інструкції про організацію проведення НСРД може знищити як такі, що не є необхідними для подальшого проведення досудового розслідування». З такою тезою важко погодитись з огляду на таке.

За таких обставин, інформація, зафіксована в протоколі використання конфіденційного співробітництва є фактично «первинним» доказом. Саме на підставі такої інформації слідчий, прокурор приймають рішення про проведення інших НСРД. Тому законність отримання такої інформації має вирішальне значення у процесі оцінки допустимості доказів, отриманих на її підставі. Тож знищення протоколу використання конфіденційного співробітництва фактично позбавляє сторону захисту та суд, оцінити законність отримання інформації.

Крім того, враховуючи, що дисертанткою обстоюється позиція відповідно до якої використання конфіденційного співробітництва є самостійною НСРД, а чинний КПК передбачає обов'язкову фіксацію будь-якої НСРД у відповідному протоколі, виникає питання щодо особливостей протоколу використання конфіденційного співробітництва, з огляду на специфіку такої НСРД.

Вказані зауваження переважно мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження.

Висловлені зауваження в цілому не знижують наукової цінності рецензованої роботи, що дає підстави для загального висновку. Дисертаційна робота Тализіної Яни Олегівни на тему: «Нормативне забезпечення та реалізація конфіденційного співробітництва у кримінальному провадженні», що була подана на захист до разової спеціалізованої вченої ради на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеною самостійно виконаною науковою

працею, яка вирішує актуальну задачу кримінального процесуального права, містить науково обґрунтовані результати, оформлені в чіткі лаконічні висновки. Оформлення дисертації відповідає вимогам, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 року. Методичний рівень, наукова новизна і практичне значення, рівень оприлюднення результатів рецензованої роботи відповідає вимогам до дисертацій ступеня доктора філософії згідно з положенням Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а здобувачка Тализіна Яна Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

**кандидат юридичних наук,
науковий співробітник відділу дослідження
проблем кримінального процесу та судоустрою
Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України**

Д.І. Клепка

Підпис *Д.І. Клепка*
засвідчую
Інспектор ВК *Селіванова Я.А.*
« 08 » листопада 2022 р.